

Návštěvníkům Ostie dostalo se konečně spolehlivého průvodce v knižce, již napsal ředitel ostijských výkopů *G. Calza* (Ostia. Guida storicomonumentale, Milano-Roma 1925, str. XVI + 179, s 53 obrázky a náčrtky a velkým plánem, za 12 lir). Průvodce obsahuje bibliografii, dějiny Ostie, vyličení života ostijského, topografii výkopů, pojednání o architektuře, malbě a přibytých. Následuje přehled dějin výkopů a pojednání o metodě výkopné. Největší část knihy jest ovšem průvodce po výkopech (str. 75—160), na konci pak jest dodatek o museu v ostijském Castellu. Calza získal si velké zásluhy o výkopy ostijské, tak významné a důležité v mnohých směrech; jeho knížka je psána velice zajímavě a spolehlivě. Jediné, co by se mohlo namítnouti, jest jeho náčrtek dějin Ostie. Z okolnosti, že nejstarší nálezy tufového zdiva pocházejí až z konce IV. století, nelze přece vyvozovati, že před tím Ostie nebylo!

V. G.

O důležitém objevu archaeologickém referuje v posledním sešitě *Notizie degli scavi* (1924, fascicolo 7°, 8° e 9°, str. 279 nn.) *A. Negrioli*. V bažinatých končinách zvaných valle Trebba u Comacchia, sev. od Ravenny, objeven byl náhodou antický hrob; když byl nález ohlášen úředně v Bologni, bylo pátráno na místě a zjištěna nekropole velmi rozsáhlá, z níž bylo odkryto neméně než 221 hrobů s neobyčejně bohatým obsahem, zejména keramiky. Podrobné studium tohoto materiálu vyžádá si ještě mnoho času; spis. přestává prozatím na věcech nejdůležitějších. Z nálezů keramických dovozuje, že nekropole začalo se užívatí v první polovině stol. V. před Kr., snad dokonce již koncem stol. VI. a že se jí užívalo až do stol. III. př. Kr. Spis. se domnívá, že pohřebiště objevené patřilo etruskému městu Spině (Spina), jehož poloha dosud známa nebyla, je si však vědom, že tento výklad naráží na některé potíže. Několik málo vyobrazení, jimiž spis. provází svou zprávu, podává jen v nepatrné míře názor o bohatství a důležitosti nového objevu.

A. S.

Nová krypta zasvěcená kultu boha Mithry nalezena byla v S. Maria di Capua vetere, v blízkosti Capitolia staré Capue. V řadě těchto krypt, dosud objevených, vyznačuje se krypta nově objevená zejména svými freskovými malbami; zpráva o tomto nálezu obsažena je v témže sešitě *Notizií* str. 353 nn., barevná reprodukce hlavní fresky, představující Mithru, jak zabíjí býka (na tab. XVII) podává představu o živém koloritu těchto fresek.

A. S.

V blízkosti Říma, u Velletri (Velitrae) našla se křesťanská nekropole s významnými nápisy latinskými. Jeden z nich je náhrobní nápis ženy, jež se jmenovala Faltonia Hilaritas a založila onen hřbitov (hoc coemeterium | a solo · sua pecunia fecit | et · huius [sic] religioni donavit; slovem religio myslí se patrně křesťanství); dále náhrobní nápis M. Julia Romula, uvádějící jeho cursus honorum, a konečně nápis náhrobku, v němž byl pochován jakýsi redemptor intestinarius, patrně podnikatel, který se staral o vnitřní výzdobu místností domů. Také o tomto objevu podává se zpráva v *Notiziích*, v sešitě již uvedeném na str. 341 nn.

A. S.

V Sorrentu (v blízkosti Neapole, na poloostrově proti ostrovu Capri) nalezeny byly náhodou, při pracích na městském vodovodu, zlomky řeckých soch se dvěma nápisy, rovněž řeckými. Torso ženské postavy na hřbetě laně sedící, snad Artemidy, pochází podle slohu a techniky i podle písma věnovacího nápisu nejpozději ze IV. století před Kr., nápis druhý pochází z doby hellenistické, snad ze II. století před Kr. Z ostatních skulptur vyniká zejména torso ženské postavy sedící na koni a dvě torsa mužská, mladistvé postavy (snad Dionysa) a štíhlého muže (snad Herma), dále vousatá hlava mužská v nadživotní velikosti, asi hlava boha (Asklepia?). Vedle těchto skulptur řeckých našla se také hlava mužská z doby římské, asi Tiberiovy.

Poněvadž místo nálezu leží přímo ve městě, zůstane asi nemožným podrobnější prozkoumání okolí; zprávu o nálezu čteme rovněž na uv. místě, str. 357 nn.; dovidáme se tu zároveň, že nalezené předměty uloženy jsou v museu sorrentském. A. S.

Pobřeží při fretum Gaditanum, ve starověku hustě obydlené, je dnes z velké části pusté. Z měst, jichž stopy jsou zachovány v četných zříceninách, odkryla svými výkopy École des hautes études hispaniques v r. 1917-1921 značnou část města Baelo (nyn. Bolonia) a výsledky publikovala v díle Fouilles de Belo (Bolonia, province de Cadix), tome I., Bibliothèque de l'École des hautes études hispaniques, sv. VII., Bordeaux, Feret & fils, 1923 Str. 192, tab. 31. Cena 25 fr. Objevena byla část fortifikací, východní brána města, fontána s věnovacím nápisem (podle formy z I.—II. století po Kr.), jakési Capitolium s chrámem, oltáře pod širým nebem, cavea divadla asi pro 3000 diváků, nymphaeum neb amfítheatr, zbytky dvou vodovodů, krytá porticus, dva domy s peristylem; z nich v jednom nalezeny sluneční hodiny z bílého mramoru, určující nejen hodiny, nýbrž i hlavní fáse oběhu slunečního — provedení je pečlivé a forma odlišná od dosud zachovaných exemplářů z Pompejí a Pergama. Mimo to zachováno je množství nápisů, jejichž »pečlivé hexametry často nekompensují obscennost«, malované štuky, keramika, 9 mincí (některé jsou dvojjazyčné). Našly se také dílny pro úpravu ryb, neboť město bylo známé vývozem solených ryb. Prozkoumání tohoto města je jen částečné pro finanční potíže a většinou bylo znovu zasypáno na žádost nynějších majitelů pozemků (v divadle se mlátí obilí). Shledáno, že existence města je předřímská. G. H.

Výroční zpráva západočeského umělecko-průmyslového musea města Plzně za správní rok 1924 přináší studii Jindřicha Čadíka »O skle antickém« (str. 137 a 19 tabulek). Studie skládá se ze tří částí: I. O jihoruském skle antickém, II. Antické sklo umělecko-průmyslového musea v Plzni (obsahuje vědecký katalog museumních sbírek), III. Antické sklo s rytými pohledy. Tato třetí část jest vlastně publikací lahvičky s pohledem na město Puteoli, chované v pražském Národním museu. Důkladná studie Čadíkova oživuje potřebu vědeckého zkatalogisování všech antických památek chovaných roztroušeně po různých museích a sbírkách v republice. Jest jich dosti a potřeba souborného katalogu jeví se tím naléhavější, čím méně jest naděje, že by kdy u nás vzniklo slušné ústřední museum antických památek. V. G.

O vlivu Hethitů na řeckou kulturu píše *Hubert Grimme* v Glottě 14, 1925, 13—25. Vycházejí od zvláštností hethitského hláskosloví vypočítává slova původu buď hethitského nebo semitského, která byla přijata do řečtiny, na př. *κάμηλος*, *Εἰρώπη*, *δέλιος*, *Ἀφροδίτη*, *κνάρισσος*, *πέλεκυς*, *κύμινον*, *λύμανον* a j. Důležitá je i druhá část jeho pojednání; proti běžnému mínění, že Řekové přijali písmo od Foiniků, dokazuje Grimme zvláště ze jmen a pořádku písmen, že řecká abeceta přešla z abecedy aramejské prostředím hethitským; semitské hláskové písmo vzniklo podle Grimma z egyptských hieratických ideogrammů v západní části Sinajského poloostrova kolem roku 1500 před Kr. F. N.

Ῥαψωδός. Proti obvyklému výkladu tohoto slova, při kterém se vychází od *ῥάπτω* = sešívati, spojovati, dokazuje H. Fränkel v Glottě 14, 1925, 3—6, že slovo *ῥάπτω* ve rčení *ῥάπτω αἰοδιήν* má význam přenesený »vynalézati« (asi jako naše »skládati« ve slově »skladatel«). Tento přenesený význam je doložen v epické řeči u tohoto slova i u slov souznačných, jako *ἀρτύ(ν)ω*, *ὄφαινω*, *τεκταίνομαι* (Fränkel mohl uvésti také *(βυσσο)δομεύω*). Slovo *ῥαψωδός* znamená tedy původně skladatele, t. j. tvůrce, básníka; rhapsodové si je utvořili

sami pro své umění a tento název jim zůstal, i když se z básníků stali recitátoři.

F. N.

The Oxyrhynchus papyri. Part XVI. Ed. by B. P. Grenfell, A. S. Hunt and H. I. Bell. London. Egypt exploration Society 1924. XVI + 334 + 3 tab. Tento svazek obsahuje výhradně dokumenty z byzantské doby; jenom dva zlomky liturgického obsahu, z nichž jeden je napsán na rubu listiny, jsou povahy literární. Část papyrů je z musea v Kairu a pochází z hromadného nálezu, publikovaného nyní jednak Grenfellem a Huntem v katalogu tohoto musea, jednak v I. a XVI. svazku *P. Oxy.* Ostatní papyry pocházejí z výkopů »posledních let.« Nejzajímavější je skupina listin týkajících se právních jednání s použitím postupu »per libellum«, zavedeným pak všeobecně Justinianem.

V. G.

Známý papyrolog *Marco Modica* vydal novou knihu: *La civiltà dell'Egitto greco-romano* (Roma 1924, str. XII + 191, za 15 lir). Je to vlastně jakási příručka o soukromých starožitnostech, v níž jsou sestaveny velmi bohaté údaje z papyrů o druzích pozemků, jejich úpravě a o hospodaření na nich, o obchodu, dopravě, soustavě celní, o školách, svátcích, živobytí, rodině atd. Kniha se hemží spoustou dokladů pramenných a citátů bibliografických. Při spoustě materiálu papyrového lze ovšem vždy mluvit o úplnosti jen poměrně a často jest těžko posoudit, citují li se příklady nevhodnější; celkem však se zdá, že se Modicovi podařilo tentokrát lépe než v knihách dřívějších uvést ve správný poměr údaje papyrů a obraz podle nich rekonstruovaný. Kniha má dvojitý obšírný rejstřík. V bibliografickém přehledu, knize předeslaném, jsou mezery; nejnápadnější je vynechání revue »Aegyptus« a sborníků »Studi della scuola papirologica.«

V. G.

»Rassegna numismatica«, ročník XIII. za r. 1916, vydaný s datem 1922 r. 1923 (Roma libreria di cultura) obsahuje velmi zajímavou a obšírnou monografii Angela Segrè: *Circolazione monetaria e prezzi nel mondo antico ed in particolare in Egitto* (st. 175, za 30 lir). První polovinu knihy zaujímá úvod, v němž spisovatel probírá peněžní a hospodářské poměry v Egyptě, v Řecku a v Itálii, druhá polovice knihy jsou pak přehledné tabulky, na nichž jsou sestaveny ceny zboží a práce, vždy s udáním pramene, roku, místa, druhu a množství.

V. G.

Corpus vasorum antiquorum fasc. III. en France (celkem IV.), str. XIII + 32, tab. 99—131 je vyplněn vásami musea v Compiègne, které vzniklo z daru sběratele starožitností Ant. Vivenela r. 1843. Je tu 397 vás a 14 fragmentů v 525 obrazech. Z množství různých forem s výzdobou i bez ní vyniká krater stylu attického s červenými figurami (tab. 18, 18 bis, 19); scéna představuje Dionysa sedícího, jak se sklání a podává kantharos ke rtům chlapce označeného nápisem Komos; za ním Ariadne vylévá obsah oinochoe; za Dionysem stojí postava nápisem označená jako Tragoidia. Pěkné je rhyton s Geranomachii (tab. 20), krater, kde je zobrazen Bellerofon s Pegasem (tab. 26) a j. Připojen je abecední index sujetů dekoračních, nápisů vásových, jmen umělců, pokud lze jim některou nádobu přiřknouti, bibliografie. Podobného ukazatele bude třeba i k druhým svazkům. Některé reprodukce zde jsou méně zdařilé, na př. na tab. 11, 18, 22, 25. Jinak vydavatelka Mme M. Flot vedla si s neobyčejnou pečlivostí v tomto díle.

G. H.

Poměrně málo známé sbírce antických mramorů v Museo del Prado v Madridě dostalo se pěkného popisu v díle Rob. Ricarda: *Marbres antiques du musée du Prado à Madrid, Feret & fils, Bordeaux 1923, cena 25 fr.* Vedle přesného popisu monumentů uvedena je hlavní bibliografie pro každý výtvar a podána historie sbírky, založené již Filipem II. a rozmnožené zvláště získáním kolekce švédské královny Kristiny. Proti katalogu E. Hübnera »Die antiken Bild-